مڇو

”تو پيار ڪيو هو مون ڪونہ ڪيو هو.“

”ڇا پيئندين چوين نيلما؟“

”بس اڄ 27 سالن جي شاديءَ واريءَ پيڙا ڪانپوءِ هي سڀ ڇڏي سگهي آهيان.“

”نيلو اڄ اسان جا شادي ڪرڻ لاءِ ڪهڙا مسئلا آهن؟ تون انهن جي سامهون هي سڀ ڇا ڇڏي رهي آهين.“

”سچ ڇڏي رهي آهيان مون کي ڪڏهن بہ توسان پيار ڪين ٿيو هو. تون پنهنجي خط لکيا، بدنامي ٿي ويئي ان ڪري توسان شادي ڪيم.“ ماٺ ڇانئجي ويئي ڪن لاءِ.

”زخم ڏيئي ڇڏيئہ، نيلو. هي تہ زخم اهڙو ڏنو اٿيئي جو مرڻ تائين ڪين ڇٽندو.“

”توکان شراب ڇڏائڻ لاءِ جيڪي ٻارهن سال مون پيڙا سٺي اهو دردبہ مرڻ تائين مون کان ڪين وسرندو.“

”مگر نيلو، مئي مون ڪهڙي بہ حالت ۾ توکي ليئن ڪين ڇيو آهي تہ توسان پيار ناهي مون کي.“

”مان ڪٿي ٿي چوان توکي پيار ناهي. مان تہ چوان ٿي مون کي توسان ڪڏهن پيار ٿيو ئي ڪين.“

”تہ ڇا مان ٿي پاڳل هئس تو پنهنجي؟ جوتشيءَ چيو: نيلم جي زندگيءَ جي ليک ڏاڍي ننڍي آهي. مون جوتشيءَ جي چوڻ تي پوڄا شروع ڪئي ڪٿان ڪٿان وڃي سٽن ڪوهن جو پاڻي ڪٺو ڪري آيس. ڦوٽا، سوپاريون، انب جون ڪانئيون خبر ناهي ڇا ڇا چيو هو جوتشي ساڌوءَ، سڀ ڪٺو ڪري پپر جي وڻ هيٺان ويهي تنهنجي لنبيءَ عمر لاءِ جپ ڪيم. اهو سڀ ڇا هو؟“

.پر اهو سڀ تو پاڻ لاءِ ڪيو. توکي زال گهٽي عرصي لاءِ گڏ ڪپندي هئي مون لاءِ اهو سڀ تو ڪيوهئي ڪين؟

”آهه نيلو هيڏن ماڻهن اڳيان تو اڄ هي سڀ ڇا چئي وڌو آهي.... ڪهڙو نياڳو آهيان مان. ماءُ ڌڪاريو، پينرن ڌڪاريو، مان توسان اڪيلو گهر ٺاهي اچي وينس، مگر تنهنجو پيارپه نصيب ۾ نہ هو. تہ ڪهڙو آهي هي جيئڻ..

”چو ڪهڙو آهي جيئڻپبس جيئرا آهيون مان سڀ فرض نيايان ويني؟

هي ساروبحث هن طرح شروع ٿيو هو. نيلوءَ جي ماسي ڪيتري عرصي کان پوءِ ولائت کان موٽي هئي، سا سوڪڙي ڪٽي نيلوءَ جي سس سان ملڻ ويئي. نيلوءَ جي سس ماسي جو سيٽڪو آڌرياءُ ڪيو. پوءِ اچي پيئي ماضي جي ورقن کي اٿلائڻ ۾ ”ماسي، توهين دل ۾ نہ ڪجو پر سچ ٿي چوانو تہ منهنجا آنڊا وچوڙيا توهان جي ڀاڻيجيءَ. منهنجا پٽ راڌو ۽ سنيل ڌار ٿيڻ وارا ڪين هئا. نيلوءَ اچي منهنجي وڏي ننهن کيپہ ڪاري چڙيو؟

ماسيءَ چيو، ”مون تہ ليئنپڌو هو تہ هڪ رات توهان نيلو ۽ گهوٽس کي نڪري وڃڻ لاءِ اهڙو مجبور ڪيو جو هو ساري راتپاهر دڪين تي وينا رهيا ۽ پوءِ پوئين صبح جو نيلوءَ جي پيڪن ۾ وڃي پهتا؟

”ڪوڙ آهي اهو سڀ. مون پٽن ننهن کي ڪڏهن ڪين ڪڍيو. توهان کي خبر آهي منهنجو پتي گذاري ويو تہبارپلڪل ننڍا هئا. مان خود وڃي منهن ڍڪي دڪانن تي وينيس. ٿي ٿيئر چار پٽ هيڏو ڪٽنب پالڻو هو. مون کي ڏيرن گهٽوئي چيو، پاءُ خود چيو: هاڻي دڪان اسان کي ڏيئي ڇڏ مهينو پهچائيندا سين پر مونپچن جو قوت ڪنهن کي نہ ڏنو. سو سڀ اهو ڏينهن ڏسڻ لاءِ ڇا تہبار مون کان جدا وڃي رهن؟...؟

ماسي جڏهن نيلوءَ جي سس وٽان موٽي تڏهن اها ڳالهہ اچي ڀاڻيجيءَ سان ڪيلئين. ڀاڻيجي روئي پيئي، ”مون ڪيو؟ ها سڀ مون ڪيو؟ چئي ڏجهڻ لڳي. ماسي ڪيس پرچائڻ

تي نيلو ڦٽڪڻ تي. ايتري ۾ ماسيءَ جو پٽ اچي وارد ٿيو. ”اڙي پيڻي ڇا ٿيو آهي؟ اسان جي ماسات ملوڪڙيءَ کي ڇو پيا روئاريو؟“

ماسيءَ چيو. ”روئاريس ڪوئي ڪونہ ٿو. رڳو گذريل وقت جا ڪي پنا پيئي دل ۾ ورائي ڏسي تہ پيئي دکي ٿئي.“

”اڙي واھ نيلو. هٿ ڏي هٿ تہ ڏي. هان دي تالي. منهنجي لاٽري لڳي آهي.“

نيلو ڳوڙها اگهي مرڪڻ لڳي- ”گهڻي جي آهي لاٽري؟“

”اڙي ڇڏ پيڻي. مون کي ڏهوڻ تي ملي. سو گهٽ آهي؟“

”تہ پلاڻداءِ گهڻي رقم سيرائي لاٽري ورتہ؟“

”سڄا سارلہ رپيابن جا ويھ ٿي مليا“ نيلو کلڻ لڳي.

سيتل، نيلوءَ جي منهن تي هنبارش وسندي، ڪڙيل اساڪڙيءِ کي ڏسي ڪجھ وڌيڪ غمگين ٿي ويو ۽ اهڙيءَ طرح اٿي هليو ويو. ڄڻ ڪوئي ڪم ياد آيو هئس.

پون ماسان پڇيو. ”تون اڄ گهوٽ راجا تي هيڏو ڇوبگڙي ويئينءَ؟ مان هن پردي پٺيان سيڻڌي رهيو هئس.“

”پڇ ماسيءَ کان ڇلڻڌيمڻي آهي منهنجي .“

”ڇلڻڌيمڻي آهين ممي.“

”ڇڏبلبا، زنانيون ڳالهيون. سسون هميشہ نهرن کي ڏوهي ٺهرائينديون آهن. سيتل جي ماءُ بہ چوي ٿي منهنجي پٽن کي جدا نيلوءَ ڪيو.“

”مون تہ چيو هو پيئي هجان نيٺ وهي وهي مري ويندس پر منهنجي ماءُ سرڳياڻي چوي ”ڪيئنبہ ڪري اهڙيءَ ظالم سس کان جدا ٿي...“ نيلم چوندي چوندي روئڻ شروع ڪري ڇڏيو.

ماسيءَ ٻُل تي هٿ رکي اکيون ڦاڙي چيو، ”منهنجي پيڻ گٽيءَ- گٽيءَ توکي جدا ٿيڻ لاءِ چيو، ويچاريءَ کي پنهنجو هلڻ هو پوءِ توکي جدا ڪري پاڻ وٽ ته ڪين ويهاري سگهي ها“.

”پاڻ وٽ ويهارڻ ته پري رهيو، پر ادا جيڪي مون کي ڏينهنڪ ڪاڇڻ تيھہ وينو اکر ڳالهائيندو هو. سيھٻڏڻ ڪانئيھٻاهر هئا. مٿان سسھہ هڪ ڏينهن ڪڍي ڇڏيو.

”ته آخر سس جو توهان کي ڪڏي ڇڏيو ته ڪيڏانهن ويا“.

”وياسين ڏرم شالا ۾. ماءُ ٿورلباسڻ ۽ هنڌ ڏنو سمجهوسين هاڻي گهٽ ۾ گهٽ اسان جو ٻار ته اسان وٽ رهي سگهندو...“

”ٺئي گرووڙا، تڏهين ڇا سسڻي توهان کيھٻاربہ گهر ۾ رکڻ ڪونہ ڏيندي هئي؟“

”ماسي تڏهنٻيا دک کهڙا هئا. هن کي هيءَ چوت ڇات گهٽيٻار مٿيو هنگيو، ته اصل حيران ڪري وجهندي هئي. اهڙي ڪٽي ڇپ ڇپ ڪندي جو توهين ته جيڪر ڏسو ته اصل سراپجي وڃو. وري ڪم ڪو هو اسانٻنهي ڏيرياڻين مٿان. اصل ڊڳوبہ جيڪر جان ڪري ڇڏي“.

”منهنجي سس ڦيئرن کي ڪم ڪرڻ نہ ڏيندي هئي. چي، ساهري وڃي ڪم ڪنديون هتي ڇو ڪن“.

ماسي پهرين ته وسهيءَ ۾ ٻئجي ويئي، پوءِ رکي رکي چيائين، ”من مون کي تهٻڏاءِ تنهنجي گهوٽ ڇا ويني ڪيو؟ ماءُ کي چوندو ڪين هو تہار منهنجو گهر ۾ پلجي. ساهرن ۾ جتي اڳيئي ڇانگ لڳي پيئي آهي اتي ڪيئن موڪلبس؟“

نيلوءَ جي اکين مان هاڻي جهر جهر آنسون وهڻ لڳا. روئندي چيائين، ”هن کي ايتري همت ڪٿي هئي. وڏي ڳالهہ سس سڄو ڏينهن پيئي ٿوڪيندي هئي ته مئا ڏکا پيا ڪمئو

هاڻيئين جي درن تي غلامي ڪرڻي پويو ها. اها مان هئس جو ڏٺي گذريو ته يڪدم وڃي گادي سنياليمانس. هڻي چاچا سڀ ڦر فقير ڪري پنڻئين ها توهان ڪي."

ڪنڌ لوڏي لوڏي ماسيءَ چيو. ”بس ملڻيءَ گذريءَ کي ياد ڪري ڪري ڇوڪرن کي ڊپ ڏياري ساهه قبض ڪري ڇڏين. سو نيلو، تون هڪڙي اهڙي ننهن ڪانه آهين، جنهن کي سسون پنهنجين قربانين جي ڪهاڻين سان گهٽينديون رهنديون آهن. اهڙيون تمام گهڻيون نهر ڏسندينءَ. مان ته جڳ سڄو گهمي آهيان پر جانو گيسي. ماءُ نالي سان ساڳي زال منئي جل جي ڏار جهڙي آهي. سس جو درجو پڻئي زهر گهوليو وڃهي ساري ڪٽنب جي زندگيءَ ۾."

پوءِ چيو، ”ممي تون ماڻهن جيڀاري ۾ ايڏا تڪڙا فيصلا نه ڏيندي ڪرڻيءَ ڏر ڪيڻه ته ميڏ متان نهروڻه ڪي اهڙيون هجن...."

شوخ اکيون کڻي تڏهن نيلو پوءِ طرف ڏسڻ لڳي. پوءِ ڪلي پيو. نيلوءَ ڏنو سندسڀڻي ميار ونود ۽ وندنا الاجي ڪيڏي مهل اٿي هليا ويا هئا. فقط ماسي ڳل تي هٿ ڏيو ڪجهه سوچي رهي هئي.

نيلوءَ شرطئي چيو، ”سچپڏاءِ پوءِ تون ليئن ٿو سمجهين مان ڏوهي آهيان؟"

”اڙي نيلو سياڻي، هي ڇا توکي ڏوهي سمجهندو مانهئي نٿي توکي ڏوهه ڏيان. تنهنجو پٽ ڪانه ويني ڏسان ۽ مون کان اڳ ته منهنجو پوڻه تي پيرا انديا مانهئي آيو هو تنهن اڇي سنگاپور ۾ سڄا احوال ڏنا هئم. تنهنجي سس ڇوڪري کي ايڏو ڏکن ۾ نه وڃهي ها ته هھڙو موڳو ٿوروئي ٿئي ها. ڇگو ڪيءَ نڪتينءَ انهيءَ نرڳ مان پاڻ تنهنجي صدقي تنهنجي ڏيرياڻيڻه نڪتي. سڀ ڇگو ڪئي. پر هي جيڪو ڦٽاڪو ڇوڙيئي ته سيتل جو توسان پيار هو پر تنهنجو ڪونه هو، سان ڳالهه مون کي ڪين وڻي."

پوءِ هٿ جي اشاري سان ماءُ کي ڳالهبند ڪرڻ لاءِ چيو.

ماسي ٻِل تي هٿ ڏيو ڪجهه دور جي سوچي رهي هئي. نيلو اکيون پوري اندر خبر ناهي ڪهڙو دسرشيه ڏسي رهي هئي ۽ پون پيلو منهن ڪريهنهي نارين ڏانهن ور ور ڪري ليئن ڏسي رهيو هو جڻ چوندو هجي- سئيا موري مئين نهين ماکن کايو. ڪمري ۾ ڪجهه کڻن لاءِ ته ايڏي چپچپات لڳي ويئي جڻ ڪير هوئي ڪين.

آخر پون ڳالهايو, چيئين, "ممي تون ٻِل تي هٿ ڏيو ايڏو ڇا ويني سوچين؟"

"سوچان ويٺي هن پياري جوڙي جي گهر ۾ جيڪو سوجهرو هجڻ کپي ان کي ماضيءَ ۾ ڪٿي ڪا ڳنڍ اچي ويئي آهي نه ته سيتل ۽ نيلوهئي پنهنجين ملڻن جيهي سمجهيءَ جا ستايل, نرمل, پياريون پيار ڪندڙ آتمئون آهن. نيلوءَ جي شاديءَ کان اڳ ته مان هتيهئي هئس. سينگاپور ته گهڻو پوءِ ويس. نيلوءَ جون چنيون هڪبه پيرو ماڻس پڪڙيون هيون, مون کي ڏيکاري خوب رنو هئڻئين, چي, "منهنجا منا ۽ ناٿ ۽ منهنجي آتما" اهي اکر ڪنواري هوندي ڪا چوڪري ڪنهن چوڪري کي لکي ته اها ڦٽل چوري نه چئبي؟ مون کي ياد آهي, تڏهن مونئي ويهي کيس سمجهايو هو ته سياڻي, سيتل تنهنجي ٻچڙيءَ کي ايڏو پيار ڪيو آهي, جو هن جي اندر جا دروازا چئوپٽ کلي ويا آهن. هوءَ پيار جي ساگر ۾ تري رهي آهي. ڪرڻئي چڏيس شادي...."

اکيون کولي ڏاڍيءَ تيزيءَ سان نيلوءَ چيو, "ڪرڻئي چڏيس شادي ۽ مميءَ ڇا سوليءَ طرح ڳالهه مجي هئي؟ شادي ڪرايڻئين؟ هڪ وڳي ۾ ويڏي پڙهڻئي سڪڻيهانهن کڻي ڏنڻئين منهنجيهوڪڙو سس کي. هوءَ ساري عمر مون کي ڏنييندي رهي. ته مان ڪٿلن جي ڏيءَ آهيان ۽ هيءُ.... هيءُ سيتل گونگو ٿهي پيو هو ماءُ جي اڳيان. ماءُ ناهي پيگ ڏيندي هئي پٽ کي ۽ مان شراب خاني خراب جيهانس کانبه نڙڪندي هئس, تنهن ڪيئن گذاري هوندي شرڻيءَ سان زندگي؟"

پون چيو, "هاڻي ته ڪونه پيئندو آهي نه؟"

”تنهن کي مان ڇا ڪريان... هٽي منهنجي موهه جي نوڙين کي ڪٽي ڪٽي ڦٽو ڪيائين. شراب ڪيڏو خانو خراب ڪيو، ور ور ڪري ڪهڙيون پوڄنائون مون پوڄيون، آهي ڪنهن کي خبر...“

ڪلڻ لڳو پون ”تون ته نيلو اڄ درگاهه ديوي پيئي لڳين...“

ماسيءَ چيو، ”ڏيءَ ڦلهڙ ۾ ڦوڪون ڀهاڪوپڏو اٿيئي؟ تونپبلڪل ڦلهڙ ۾ ڦوڪون ويني ڏين رک اڏامندي سا تنهنجيئي اکين ۾ پوندي.“

نيلوءَ ساڳيءَ تيزيءَ سان چيو، ”اهو توهان جو هيءَ پٽ نه اڇي ها اسان وٽ، ته مان ته آپگهات ڪرڻ واري هئس.“

پون اوچتو ڪومائجي ويو.

”ته مجين ٿي نه، آهي نه منهنجو پٽ ڪرشن ڀڳوان.“ ماسيءَ جو منهن هڪ ممتا ڀريءَ خوشيءَ کانپهڪڻ لڳو. ”نيلو ڏيءَ تون هڪڙي ناهين جنهن کي منهنجي پٽ اونداهه جي ساگر مانپاهر آندو آهي اهڙيون گهڻيونئي گوپيون اٿيئي منهنجي لال جون. هيءُبه هري ويو آهي سپنا پيو ورهائي...“

”ها سپنن جو سوداگر آهي.“ چوندي مرڪ هليملئي نيلوءَ جي منهن تي.

”سوداگر نه چئه، هو سپنا وڪڻيبه ڪين ٿو، نڪيملئيندي جي سپنن ۾ ٿو اڇلي...“

”ترس ممي مان ٿوپڏايانس. مان ته چوندو آهيان گذريءَ کي وساري اڄ جي هر پل کي زنده پل سمجهي جيئو. اڄ جي پل مان سارو لوڀ، لالچ، غصو، اهنڪار سڀ ڪچرو ڪڍي ڦٽو ڪري ڇڏيو ۽ پيار جي ساگر تي ترندا رهو.“

ٿپڏاءِ منهنجي نٽ ناگر جو سهج گيان. پنهنجي گذريءَ مانپيو سڀ وساري ڇڏ رڳو ايترو ياد رک ته سيتلائي تو جهڙيءَ سانوريءَ کي پوتر گل سمجهي پيار ڏنو. تنهنجي من

ڪنول ڪي ڪوليو هو. منهنجي يون انهي ڪڙيل ڪنول مٿان جميل دز ڪي هٽڪي وري تنهنجي من ڪي روشن ڪيو آهي.... هل پٽ يون گهر هلون."

نيلوءَ يون ڪيهانهن تي هٿ رکي چيو، "نہ تون نہ وڃ."

ماسيءَ چيو، "جنهنہ گوپيءَ ڪرشن ڪي ديوتا سمجهو سا اگهاڙيئي پاڻيءَ ۾ پيئي رهي ساگر ڪانهاهر اچي وڻ تي وينل ڪرشن ڪان ڪپڙا نہ وني سگهي. ڏيءَ اڄ تون سيتل ڪانبخشاءِ جنهن چيو: مرڻ تئين تنهنجو ڏنل هيءُ زخم نہ ڇٽندو. ڪٿي هٽي پاڻ سان ڪجهہ ڪري نہ وجهي..."

ماسيءَ جڏهن يون ڪي هٿ جو اشارو ڪري پنهنجي پنيان اچڻ لاءِ چيو، "تڏهن يون لبئن سندس پنيان پنيان اچڻ لاءِ چيو، تڏهن يون لبئن سندس پنيان پنيان هلڻ لڳو جڻ ڪو پنجن سالن جوبالڪ هجيهاهرئين در تئين پهتو تيسين سندس اکيون نيلوءَ جي طرف ئي هيون.

نيلوءَ پڻ پڻ ۾ چيو، "هيءُبہ ماءُ جو مجو نڪتو."